

Göteborg den 4 oktober 2022

Institutionen för akvatiska resurser (SLU Aqua)
Prefekt Noël Holmgren
noel.holmgren@slu.se

Kopia fk:
Näringsdepartementet
naringsdepartementet.registrator@regeringskansliet.se

Havs- och vattenmyndigheten
havochvatten@havochvatten.se

Granskning och konsekvensanalys av SLU:s överlevnadsstudie på lax

Sveriges Fiskares PO (SFPO) företräder cirka 250 fiskefartyg som är verksamma inom det demersala fisket. Våra medlemmar bedriver fiske på naturens och förvaltarens villkor. Vi har medlemmar längs hela den svenska kusten, från Koster till Kalix. SFPO står för ett långsiktigt hållbart fiske och våra medlemmar är bland de bästa när det handlar om skonsamhet, selektivitet och kvalitet.

I denna skrivelse lämnar vi **synpunkter, konsekvensanalys och åtgärdsförslag gällande SLU:s rapport om överlevnad av lax: *Utkastdödlighet hos lax fångad i olika redskap***, publicerad 2020-03-20, Johan Östergren, Christer Blomqvist, Johan Dannewitz, Stefan Palm och Arne Fjälling, Sveriges lantbruksuniversitet, institutionen för akvatiska resurser (SLU Aqua), sötvattenslaboratoriet, Drottningholm, SLU ID: SLU.aqua.2020.5.5-2.

Bakgrund

Det kommersiella fisket efter lax har ett undantag från landningsskyldigheten som gäller i det demersala fisket i Östersjön (Kommissionens delegerade förordning 2021/1417). En förutsättning för undantaget är att laxen har en hög överlevnad när den släpps ut från pontonfällan. För att undantaget ska gälla också i framtiden har EU-kommissionen via STECF krävt att nya undersökningar av överlevnad ska genomföras. Detta har gjorts både i Sverige och i Finland. Resultaten mellan de två ländernas undersökningar visar **väsentliga skillnader i överlevnad**.

Den svenska studien som vi bemöter i denna skrivelse visar en dödlighet av återutsatta laxar på 47 – 88 % medan den första finska undersökningen visar dödligheten på högst 21 - 26 % för flerårig lax och 19 % för ettårig lax (Ruokonen et al 2022). En nylig finsk studie jämförde två vittjningsmetoder och resultaten visar en dödlighet (genomsnitt) på 13 % med vittjningspåsemetoden, och 24 % med en traditionell vittjning med vattenbehållare i båten (*Ruokonen et al, submitted*).

Granskningen av den svenska studien

Skillnaderna mellan svensk och finska undersökningar är stora och **SFPO ser ett behov av att granska den aktuella svenska studien**.

Studien är en experimentell studie där laxens dödlighet i tre ”behandlingar” (fångstmetoder) jämförs med två kontrollgrupper. De två behandlingarna är yrkesmässig fångst i havet med traditionell pontonfälla respektive pontonfälla med en så kallad vittjanspåse som i sin tur hanterats på två olika sätt. Fälla med vittjanspåse anses vara skonsammare än den traditionella fällan. Kontrollerna utgörs av lax som fångats i avelsfisket i Älvkarleby, Dalälven. Dödligheten i dessa fyra grupper jämförs sedan med hjälp av telemetristudier.

Det finns emellertid ett **mycket stort problem med studiens experimentdesign**. I en design av detta slag förutsätts laxarna i de olika grupperna ha behandlats på exakt samma sätt bortsett från de ”behandlingar” man avser jämföra. Detta är långt ifrån fallet i denna studie. De laxar som fångats i fällor i havet har utsatts för en transport från havet som inte kontrollgrupperna varit föremål för. För att designen skulle ha varit korrekt borde alltså laxarna i kontrollgruppen ha ”skumpat” runt på samma sätt som de laxar som fångades i yrkesfisket. Laxarna som fångats i fisket har alltså varit utsatta för en ytterligare behandling, transporten, som kontrollgruppen inte varit föremål för. Denna transporteffekt kan också ha förvärrat effekterna av de skador som studien observerat bland de laxar som fångats i fisket.

Transporten från havet och hantering under denna ser dessutom ut att ha varit behäftad med mycket besvärande omständigheter utöver det som framgår av experimentdesignen (se granskning av Lundin).

En annan skillnad mellan behandlingar och kontroller är att laxar från fisket har flyttats från havet direkt till sötvattnet i försöksanläggningen medan laxarna i kontrollgrupperna för egen maskin har vandrat upp i sötvatten och tillbringat en okänd tid där. Det innebär att kontrollgrupperna varit mer anpassade till sötvattensmiljön än de andra grupperna. När laxen vandrar upp i sötvatten och succesivt närmar sig leken sker både anatomiska och fysiologiska förändringar. Bland annat blir skinnet mer motståndskraftigt mot påverkan, det blir tjockare och fjällen lossnar inte lika lätt.

Sammantaget gör detta att studien inte kan utvärderas med avseende på avseende fångstmetodernas effekt på överlevnad; det går inte att skilja effekterna av dessa från effekter av transporten och den abrupta överföringen till försöksmiljön. Denna brist i försöksdesignen går inte att reparera med avancerade statistiska metoder.

Skillnaden mellan de olika fångstmetoderna återspeglar troligen en reell skillnad men skillnaderna kan ha påverkats av den bryska transporten och överföringen till försöksmiljön. Skillnaderna mellan kontrollgrupper och fångstmetoder är högst troligt mycket överdrivna med tanke på skillnader i transport och överföring till försöksmiljön.

En extern expert, Mikael Lundin, har också gjort en granskning av SLU:s studie och också han konstaterar allvarliga brister och felaktigheter i studien (rapport bifogat).

Forskningsetiska aspekter

Det finns vissa betänkligheter gällande forskningsetiken i SLU:s studie. Syftet med studien var att ta fram underlag för förvaltning av lax i det kommersiella fisket. Studien är dock delvis finansierat av en stiftelse med stark anknytning till sportfisket i Sverige. Dessutom, vid tiden när studien genomfördes, satt studieledaren Johan Östergren i denna stiftelses styrelse. **Detta ger en anledning av att ifrågasätta studiens oberoende.**

Det finns också **djuretiska aspekter** genom brister i hanteringen av fisk i studien. Laxarna har utsatts för mycket stress genom hantering, brister i utrustning och metoder som användes i studien.

Konsekvenser av den bristfälliga undersökningen på fisket

Den svenska studien har lämnats över till Havs- och vattenmyndigheten (HaV) som underlag till beslut gällande laxförvaltning i Sverige. HaV har i sin tur lämnat undersökningen till EU som underlag av överlevnad av lax vid återutsättande från pontonfällor. Detta har fått ödesdigra konsekvenser för det svenska laxfisket. Baserat på denna undermåliga och felaktiga studie sattes det en bifångstkvot på lax i det svenska yrkesfisket efter lax. Det betyder att fiskare får endast återutsätta en mängd laxar motsvarande 8 % av den totala svenska laxfiskekvoten. **Denna mängd är så liten att det praktiskt förhindrar allt småskaligt fiske efter andra**

arter med pontonfällor. Det gäller till exempel fisket efter sik, abborre och strömming före och efter laxfiskeperioden. Detta är ett ytterligare hårt slag mot det redan hårt ansatta kustfisket i Sverige.

Detta har medfört stora ekonomiska konsekvenser för kustfisket. Baserat på en uppskattning från nio kustfiskare i Norrbottens län har fiskemöjligheter för ca 2 milj. kr gått förlorade för dessa fiskare under juli månad. Den totala förlusten för hela fisket och Sveriges självförsörjningsdegrad är naturligtvis mycket större.

Åtgärdsförslag

SLU:s studie om överlevnad av lax från pontonfällor borde omgående dras tillbaka och den ska inte användas som beslutsunderlag.

Resultaten från de finska undersökningarna borde räcka som beslutsunderlag gällande överlevnad från pontonfällor, eftersom fångstmetoden är densamma både i Finland och i Sverige. Finland skriver följande:

Since the mortality level is very low in both cases Finland proposes that the derogation from the landing obligation for salmon caught with trapnets is continued for 2024-2026 and that the requirement of a knotless lifting bag is complemented with the alternative of a requirement to use a water hold when emptying pontoon traps through the chute. Similarly this alternative should be made possible already for the fishing season 2023 with a modification of the Commission's Delegated Regulation 2021/1417.

Om EU-kommissionen eller HaV skulle kräva ett svenskt underlag, **bör en helt ny undersökning göras så snart som möjligt.** Beslut måste baseras på tillförlitliga underlag. HaV har en tydlig policy om att besluten ska baseras på den bästa tillgängliga forskningen, och i det här fallet är det uppenbart att det är den finska forskningen. Framför allt, beslut ska inte baseras på uppenbart bristfällig forskning.

En stark rekommendation är också att SLU granskar sina rutiner gällande forskningens oberoende och kvalitet. Både förvaltande myndighet och det svenska yrkesfisket är helt beroende av underlag som är korrekta, transparenta och verklighetsbaserade. Granskningsprocessen av alla studier borde vara transparent och samråd med fisket är i många fall en nödvändighet för att underlaget ska bli verklighetsbaserat.

Eftersom det svenska överlevnadsundantaget på 8 % är baserat på uppenbart felaktig forskning, borde Sverige verka för att detta beslut ändras omedelbart. I tider med stort behov av inhemska livsmedel hindrar detta beslut tillgång till svenskfångad fisk och äventyrar det svenska kustfiskets överlevnad ytterligare.

Referenser

Ruokonen, T.J., Suuronen, P., Pulkkinen, H. & Erkinaro, J. 2022. Release mortality of the wild Atlantic salmon in coastal pontoon-trap fishery in the northern Baltic Sea. *Fisheries Research* 252, 106336

Ruokonen, T.J., Pulkkinen, H., Mäntyniemi, S., Erkinaro, J. & Suuronen, P. (submitted). Effect of the trap net emptying method on release mortality of Baltic salmon estimated by a Bayesian model. *Submitted 9.8.2022*

SVERIGES FISKARES PO

Peter Ronelöv Olsson
Ordförande

Teija Aho
Vice ordförande

Fredrik Lindberg
Ombudsman

Bilaga (annan fil):

Skonsam vittjning av Push-up fällor och överlevnad av lax - En granskning av en kunskaps-sammanställning från SLU Aqua, Mikael Lundin, Harmångers Maskin & Marin AB, 2022-04-05